

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wczoraj, dziś, jutro : Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach : 1978-2016

Author: Ewa Zembska, Maria Golda

Citation style: Zembska Ewa, Golda Maria. (2018). Wczoraj, dziś, jutro : Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach : 1978-2016. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warzachowska (red.), „Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” (S. 282-300). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ewa Zembska, Maria Golda

Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Wczoraj, dziś, jutro Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 1978–2016

Prawdziwy dzisiejszy Uniwersytet tworzy biblioteka

Thomas Carlyle

Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii, jako specjalistyczna biblioteka akademicka, jest organizacyjnie związana ze strukturą jednostki macierzystej przy której funkcjonuje, a także z Uniwersytetem Śląskim przez który została powołana.

Stanowi integralną część uczelni, a do jej zadań należy między innymi wspomaganie realizacji celów dydaktycznych i naukowych. Zmiany zachodzące w szkolnictwie wyższym, rozwój nowych kierunków i form nauczania, powodują konieczność ciągłych przeobrażeń także w funkcjonowaniu bibliotek akademickich. Zmianom tym podlegała także Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii, zwłaszcza w obliczu powstawania nowych kierunków studiów.

Przedmiotem niniejszej pracy jest ukazanie działalności Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii na przestrzeni lat, a także jej rola i znaczenie w służbie na rzecz społeczności akademickiej.

Celem pracy było pokazanie w jakim stopniu biblioteka zaspokajała potrzeby edukacyjne, dydaktyczne i naukowe pracowników i studentów Uniwersytetu Śląskiego, a także ukazanie jak placówka ewoluowała dostosowując się do potrzeb społeczeństwa akademickiego.

W pracy posłużono się metodą monograficzną prowadzącą do opisu badanej instytucji oraz metodę statystyczną, którą zastosowano w celu przedstawienia efektywności pracy biblioteki. Spośród technik badawczych wykorzystano analizę dokumentów. Uwzględniono w tym celu sprawozdania roczne z działalności biblioteki przekazywane do BG UŚ oraz sprawozdania do GUS, a także księgi inwentarzowe.

Historia

Działalność Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego jest ściśle związana z historią Wydziału. Powołana została do życia Zarządzeniem Rektora 1 września 1978 roku – dwa lata po utworzeniu Wydziału Pedagogiki i Psychologii z siedzibą przy ul. Tyszki 53 (obecnie Grażyńskiego). Gromadzi literaturę z zakresu nauk pedagogicznych i psychologicznych oraz dziedzin pokrewnych (m.in. medycyny, socjologii, filozofii, arteterapii, zarządzania). Choć książeczki dostosowane jest głównie do potrzeb edukacyjnych kierunków studiów, które są aktualnie realizowane na Wydziale, to swym zasobem służy całej społeczności akademickiej.

Należy podkreślić, że w skład Wydziału wchodzi dwa instytuty: Instytut Pedagogiki i Instytut Psychologii, skupiające kilkanaście zakładów, oraz Katedry: Katedrę Pedagogiki Społecznej, Katedrę Pedagogiki Wczesnoszkolnej i Pedagogiki Mediów oraz Katedrę Zarządzania. Wydział kształci studentów w ramach studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na kierunkach:

- Pedagogika I stopnia (z różnymi specjalnościami)
- Pedagogika II stopnia (z różnymi specjalnościami)
- Pedagogika specjalna
- Arteterapia
- Psychologia (stacjonarna i wieczorowa)
- Zarządzanie Zasobami Ludzkimi

Rozpoczynając swoją działalność, Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii (dalej: BWPiPs) bazowała na księgozbiorze, którego korzenie sięgają zbiorów Biblioteki Instytutu Pedagogicznego w Katowicach (1928–1950)¹, a przekształconej następnie w Bibliotekę Wyższej Szkoły Pedagogicznej². Z chwilą powstania Uniwersytetu Śląskiego, księgozbiór WSP wraz ze zbiorami przekazanymi przez Uniwersytet Jagielloński, został przejęty przez nowo powstałą Bibliotekę Główną³. W momencie powołania w 1978 roku do życia Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii, Biblioteka Główna UŚ wydzieliła ze swoich zasobów 9 662 woluminy pozycji związanych tematycznie z profilem nowo powstałego Wydziału i przekazała je BWPiPs⁴. W tym samym czasie biblioteka wydziałowa zasiłała swój księgozbiór o kolejne 1 000 woluminów książek przekaza-

¹ Szerzej o zbiorach Biblioteki Instytutu Pedagogicznego pisali m.in.: P. STASIAK: *Biblioteka Instytutu Pedagogicznego w Katowicach*. „Zaranie Śląskie” 1936, z. 2, s. 123–131; M. KYCLER: *Działalność Biblioteki Instytutu Pedagogicznego w Katowicach na rzecz nauczycielstwa Górnego Śląska w latach 1928–1939*. „Nowa Biblioteka” 2011, nr 1, s. 81–106.

² P. STASIAK: *Biblioteka Główna*. W: *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Katowicach. 1950–1968*. [Red. A. JAROSZ, A. JENDRYSIK]. Katowice 1971, s. 235–240.

³ H. KOT: *Biblioteka Główna*. W: *10 lat Uniwersytetu Śląskiego. 1968–1978*. Katowice 1978, s. 190–195.

⁴ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii za 1980 r.* Katowice 1981 (mps).

nych przez Bibliotekę Wydziału Nauk Społecznych⁵. Z tak zgromadzonym księgozbiorem liczącym 10 662 woluminów BWPiPs rozpoczęła swoją działalność.

BWPiPs do dyspozycji otrzymała trzy pomieszczenia o łącznej powierzchni około 100 m². Pomieszczenia te znajdowały się w piwnicach budynku, które docelowo przeznaczone były na klub studencki. W początkowym okresie biblioteka udostępniała swoje zbiory w czytelni, w godzinach od 8⁰⁰–15⁰⁰. Ze względu na trudną sytuację lokalową tylko raz w tygodniu uruchamiana była wypożyczalnia. Do końca 1978 roku zakup i opracowanie dla BWPiPs prowadziła Biblioteka Główna.

Rozpoczęła się żmudna praca na rzecz Wydziału i Uczelni. Zdając sobie sprawę, iż z tak skromnymi zasobami, biblioteka nie sprostą wymaganiom prężnie rozwijającego się Wydziału, od samego początku dokładano wszelkich starań aby zintensyfikować jej rozwój. Kilkuletnie wysiłki ówczesnego personelu, pod kierownictwem mgr Teresy Jarosz, przyniosły oczekiwane rezultaty. Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii szybko znalazła się w gronie największych bibliotek wydziałowych Uniwersytetu Śląskiego.

Budowa nowego skrzydła budynku dla Wydziału w 1980 roku zdecydowanie poprawiła warunki lokalowe biblioteki. 26 lutego 1980 roku BWPiPs przeprowadziła się do przeznaczonego dla niej lokalu. Otrzymała do swojej dyspozycji pomieszczenia mieszczące się na parterze, co wraz z magazynami dało ok. 500 m². Dzięki ofiarnej pracy bibliotekarzy, w ciągu czterech dni, cały księgozbiór został przeniesiony do nowej lokalizacji i biblioteka rozpoczęła kolejny etap działalności. Uruchomiono dwie agendy: wypożyczalnię i czytelnię. Godziny pracy wypożyczalni dostosowano do godzin zajęć na Wydziale. Księgozbiór czytelni – w porozumieniu z pracownikami naukowymi – został wyselekcjonowany i podzielony na 68 działów; liczył ok. 1 500 książek. Czytelnia oferowała wówczas 30 miejsc. W lipcu 1980 roku utworzono katalog czytelni. Wyodrębniono osobny magazyn czasopism oraz magazyn skryptów⁶.

Wraz z rozwojem Wydziału, wzrostem liczby studentów i dynamiką powiększania się księgozbioru, w 1993 roku zaistniała konieczność dalszej rozbudowy czytelni. Na potrzeby studentów przebudowano hol i powiększono czytelnię o kolejnych 20 miejsc. W 1998 roku władze dziekańskie wygospodarowały dla biblioteki dwa dodatkowe pomieszczenia (32 m²). Do jednego przeniesiono wypożyczalnię, do drugiego – dział opracowania. Dzięki temu zwiększyła się powierzchnia magazynowa i dodatkowo utworzono czytelnię komputerową z trzema stanowiskami dla pracowników naukowych. Kolejne lata to dalsze zmiany lokalowe i towarzyszące im remonty. Obec-

⁵ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii za 1979 r.* Katowice 1980 (mps); *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii za 1980 r.* Katowice 1981 (mps).

⁶ *Ibidem.*

nie baza lokalowa biblioteki wynosi ok. 530 m², czytelnia posiada 60 miejsc, w tym 12 stanowisk komputerowych dla studentów.

Aktualny zakres działania biblioteki oraz strukturę organizacyjną systemu biblioteczno-informacyjnego, w której działa BWPiPs, ustala regulamin organizacyjny uchwalony przez Senat Uczelni i zatwierdzony przez Dyrektora BUŚ⁷. Jako biblioteka specjalistyczna Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii merytorycznie podlega Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego, a administracyjnie – jednostce w skład której wchodzi, czyli Wydziałowi.

Personel

Rozpoczynając swoją działalność BWPiPs dysponowała tylko dwoma etatami. Do kierowania pracą nowej jednostki została oddelegowana z Biblioteki Głównej Teresa Jarosz.

Teresa Jarosz – Kierownik Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii w latach 1978–2005. Absolwentka Filologii Polskiej Wydziału Filologiczno-Historycznego WSP w Katowicach (1965), ukończyła dwuletnie studia podyplomowe z zakresu bibliotekarstwa w Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Warszawie (1967). Od 1962 roku zatrudniona w WSP w Katowicach. Od 1968 roku pracownik Biblioteki Filologii Polskiej UŚ, a następnie koordynator w Bibliotece Głównej UŚ. Z chwilą utworzenia Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii w 1978 roku objęła w niej stanowisko kierownika. Zdobyte doświadczenia, wsparte kursami i szkoleniami, a także dobra znajomość funkcjonowania bibliotek, pozwoliły jej rozpoznać oczekiwania różnych grup użytkowników i dostosować pracę biblioteki do ich potrzeb. Stworzyła nowoczesną i przyjazną instytucję naukową współpracującą ściśle ze środowiskiem naukowym i studentckim. Za jej kadencji biblioteka rozpoczęła intensywne opracowywanie zbiorów z myślą o jak najszybszym przystąpieniu do pełnej komputeryzacji w ramach systemu biblioteczno-informacyjnego UŚ. Wieloletni członek Rady Wydziału i Związku Nauczycielstwa Polskiego. Pod jej zarządem biblioteka rozwinęła się w prężnie działającą instytucję należącą do jednych z największych bibliotek wydziałowych.

Ewa Zembska – Kierownik Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii od października 2005 roku. Absolwentka studiów dziennych na kierunku Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa Uniwersytetu Śląskiego (1985). W 2005 roku ukończyła podyplomowe studia z zakresu Zarządzania zasobami ludzkimi w Szkole Zarządzania Uniwersytetu Śląskiego. W Bibliotece Wydziału Pedagogiki i Psychologii zatrudniona od 1987 roku. Zgodnie ze specyfiką biblioteki specjalistycznej pracowała we wszystkich oddziałach. Brała czynny udział w opracowywaniu zbiorów

⁷ Statut Uniwersytetu Śląskiego uchwalony przez Senat Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w dniu 24 stycznia 2012 r. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/prawo/obw2017033000.pdf> [dostęp: 11.04.2017].

biblioteki w systemie PROLIB oraz do katalogu Centralnym NUKAT⁸. Wprowadzając kolejno poszczególne moduły systemu biblioteczno-informacyjnego, skomputeryzowała bibliotekę, co owocowało uruchomieniem w 2009 roku elektronicznej wypożyczalni. Działania te w znaczny sposób podniosły jakość świadczonych przez bibliotekę usług, a co za tym idzie satysfakcję czytelnika. Zdając sobie sprawę z konieczności ciągłego podnoszenia kwalifikacji, dokładała wszelkich starań, aby personel biblioteki uczestniczył w szkoleniach i konferencjach organizowanych przez biblioteki naukowe, a także ukończył podyplomowe studia kwalifikacyjne. System szkoleń pracowników pozwolił rozpocząć wprowadzanie do systemu bibliotecznego wydawnictw ciągłych nieregularnych i czasopism. Członek Rady Wydziału oraz Wydziałowej Komisji ds. Organizacji i Rozwoju.

Na przestrzeni blisko czterdziestoletniej działalności biblioteki, pracowały w niej następujące osoby: Teresa Jarosz (kierownik biblioteki w latach 1978–2005), Iwona Rajwa-Przywara (1978–1983), Genowefa Kuszek (1980–1993), Aleksandra Dykiel (1980–1985), Katarzyna Skrzypek (1984–2012), Joanna Wepsowska (1983–1986), Małgorzata Senderecka (1986–1988), Ewa Zembska (1987–), Beata Górny (1988–1993), Wanda Pawlik (1989–1993), Ilona Luszniak (1990–1996), Joanna Gębołyś (1993–1997), Florentyna Emessaouden (1993–1996), Beata Kachel (1993–), Maria Golda (1994–), Bożena Ampel (1996–), Magdalena Peterek (1998–), Magdalena Piotrowska (1999–2006), Danuta Zajkowska (2005–2008), Agnieszka Wiechowska (2008–), Patrycja Michalska (2012–2014), Elżbieta Trzcionka (2014–)⁹.

Specyfika pracy w BWPiPs narzuca personelowi inne zasady funkcjonowania i organizacji niż w dużych bibliotekach (np. BUW, BUŚ). Charakterystyczny jest tu zróżnicowany i zmienny zakres obowiązków oraz bliższy kontakt z użytkownikiem. Potrzeba też większej samodzielności, elastyczności oraz mobilności w pracy, nie istnieją bowiem sztywne podziały strukturalne, które wytyczałyby stałe, niezmiennie zakresy obowiązków. Dlatego w BWPiPs występuje zmienność funkcji, wzajemne wspieranie się pracowników w realizacji codziennych zadań, a gdy zachodzi potrzeba, rotacji pracowników. Liczne zwolnienia lekarskie, urlopy macierzyńskie, wychowawcze, szkolne, powodują, iż pracownicy przejmują w zastępstwie dodatkowe obowiązki za nieobecne koleżanki.

⁸ NUKAT – Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny – największy katalog centralny w Polsce. Funkcjonuje od 21 października 2002 roku. Powstał z inicjatywy Biblioteki Narodowej i bibliotek akademickich w celu zintegrowania informacji o zbiorach polskich bibliotek naukowych.

⁹ A. KWIECIEŃ, B. WARZĄCHOWSKA: *Alfabetyczny spis pracowników bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 1968–2007*. W: *Biblioteka Otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 362–373.

Od początku swego istnienia biblioteka borykała się z niedoborem personelu. Rozpoczynając działalność w 1978 roku dysponowała dwoma etatami. Z upływem lat liczba etatów stopniowo rosła, aby pod koniec lat 90. ukształtować się na poziomie siedmiu. Nie powiodły się wielokrotne próby dalszego zwiększenia liczby etatów. Stan ten trwa do dnia dzisiejszego. W początkowych latach działalności, pracownicy biblioteki byli wspomagani przez studentów odbywających praktyki studenckie, czy przebywających na Ochotniczych Hufcach Pracy. Osoby te były bardzo pomocne, zwłaszcza w takich momentach jak przeprowadzki czy remonty. Wspierali także personel w codziennej pracy przy obsłudze czytelników, realizacji rewersów oraz sprawdzaniu stanu magazynów. Władze dziekańskie rozumiejąc potrzeby etatowe biblioteki, w 1995 roku przydzieliły jej dodatkowego pracownika zatrudnionego na umowę zlecenie. Pracownik ten opłacany jest z funduszy Wydziału. Biblioteka mimo niejednokrotnie trudnej sytuacji kadrowej funkcjonowała bez zakłóceń – nigdy nie. Nigdy nie skracała godzin pracy, nie zalegała z żadnymi pracami bibliotecznymi.

Ponieważ jakość usług bibliotecznych zależna jest przede wszystkim od zatrudnionego personelu, od jego wykształcenia i znajomości arkanów zawodu, przez te wszystkie lata kierownictwo biblioteki dokładało wszelkich starań, aby bibliotekarze podnosili swoje kwalifikacje zawodowe. Przekładało się to na udział w szkoleniach, konferencjach organizowanych tak przez BUŚ jak i instytucje zewnętrzne, praktykach zawodowych, uczestnictwie w targach książki, wystawach okolicznościowych. Pracownicy uzupełniali wykształcenie o studia bibliotekoznawcze, studia podyplomowe, podyplomowe studia kwalifikacyjne (Technologie informacyjne w bibliotekach społeczeństwa wiedzy). Dzięki temu wieloletni pracownicy biblioteki uzyskali także wiedzę teoretyczną, która wraz z doświadczeniem zawodowym przyniosła oczekiwane efekty.

Jak wynika z przedstawionych danych, w pierwszych latach swej działalności, kadra biblioteki w większości nie posiadała wykształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa. Przełom nastąpił pod koniec lat 80. i początku 90. W 1987 roku w bibliotece zatrudniono absolwentkę Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego. W następnych latach nowo przyjęci pracownicy, identyfikując się z zawodem bibliotekarza, podejmowali studia z zakresu bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Śląskim i Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Zdobywali nowe doświadczenia, uczestnicząc w praktykach zawodowych w bibliotekach naukowych. Związane to było z wymogami awansowymi na stanowisko starszego bibliotekarza i kustosza. Wraz z wejściem w życie nowych przepisów dotyczących awansu zawodowego, kolejne osoby podejmowały naukę na podyplomowych studiach kwalifikacyjnych. Na dzień dzisiejszy można śmiało stwierdzić, iż personel BWPIPs jest w pełni wykwalifikowaną kadrą, znającą arkana zawodu i potrzeby środowiska uczelnianego.

Tabela 1. Struktura wykształcenia pracowników BWPiPs (1978–2016)

Rok	Liczba pracowników	wykształcenie wyższe (inne niż bibliotekarskie)	wykształcenie wyższe bibliotekarskie	wykształcenie średnie	W tym studia podyplomowe
1978	2	1	–	1	1
1980	3	2	–	1	1
1984	4	3	–	1	1
1987	5	2	1	2	1
1993	7	3	2	2	2
1996	7	2	1	4	1
2005	7	3	3	1	5
2011	7	3	3	1	5
2015	7	3	3	1	5
2016	7	3	3	1	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności biblioteki.

Księgozbiór

Każda organizacja (w tym również biblioteka), działając w społeczeństwie wielokierunkowym społecznie, kulturowo i gospodarczo, musi uwzględniać zróżnicowane zainteresowania i potrzeby swojego otoczenia. Znajomość tych zainteresowań i potrzeb, powinna być podstawą kształtowania jej celów, a także wytyczną planowania i ukierunkowywania jej działań¹⁰. Tak więc gromadzenie zbiorów w bibliotece i świadczone przez nią usługi muszą być dostosowane do charakteru i potrzeb jej użytkowników. Tych dwóch rzeczy nie można bowiem od siebie oddzielić. To użytkownik określa zakres i skalę popytu, do którego musi przystawać oferta¹¹.

BWPiPs, jako biblioteka naukowa, gromadzi zbiory i tworzy warsztat naukowo-dydaktyczny przede wszystkim dla studentów i pracowników naukowych Uniwersytetu Śląskiego. Księgozbiór związany jest ściśle z dyscyplinami naukowymi, zgodny z kierunkami kształcenia i potrzebami badań naukowych jednostki w której działa. Gromadzi literaturę z zakresu pedagogiki i psychologii uzupełnianą zbiorami z dziedzin pokrewnych.

¹⁰ R.W. GRIFFIN: *Podstawy zarządzania organizacjami*. Przekł. M. RUSIŃSKI. Warszawa 1998, s. 100–132.

¹¹ A. ZAWADA: *O promocji biblioteki*. „Biuletyn EBIB” 2002, nr 3 (32). <http://www.ebib.pl/2002/32/zawada.php> [dostęp: 11.04.2017].

Obecnie księgozbiór biblioteki (po przeprowadzonej selekcji) liczy ok. 80 tysięcy woluminów druków zwartych. Czytelnicy mają też dostęp do baz danych i czasopism fachowych (ok. 50 bieżących tytułów), które gromadzone przez lata, stanowią bogaty zbiór wiedzy. Śledząc historię biblioteki widać wyraźnie jak jej księgozbiór był uzupełniany i rozszerzany o tematykę nowo powstających specjalizacji i kierunków studiów oraz ciągle dostosowywany do potrzeb nowej rzeszy czytelników.

Głównym źródłem nabywania księgozbioru był i jest zakup bieżący (od końca lat 90. finansowany z funduszu płatnych studiów zaocznych Wydziału). Kolejne władze dziekańskie – doceniając rolę biblioteki wydziałowej – nie szczędziły funduszy na jej rozwój. Dzięki tej polityce, biblioteka szybko powiększała swój księgozbiór, który zaspokajał potrzeby środowiska. Oprócz zakupu bieżącego dokonywano także zakupów antykwarycznych, które pomagały uzupełniać brakujące pozycje. W ten sposób skompletowano np. wydawnictwa ukazujące się w seriach: „Biblioteka Klasyków Psychologii”, „Biblioteka Myśli Psychologicznej”, „Logos”, „Biblioteka Nauczyciela”, „Myśli i Ludzie”.

Innym cennym źródłem uzupełniania księgozbioru biblioteki w wydawnictwa zwarte i czasopisma są dary pochodzące od autorów (głównie od pracowników naukowych Wydziału), instytucji, ośrodków akademickich czy wydawnictw reklamujących swoje tytuły, w tym Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego. Właśnie dzięki tym darowiznom na bieżąco są pozyskiwane dwa tytuły czasopism redagowanych przez pracowników Wydziału – „Chowanna” i „The New Education Review”. Pod koniec lat 80. i początku 90., część swego księgozbioru przekazali bibliotece pracownicy naukowi m.in.: prof. zw. dr hab. Wanda Bobrowska-Nowak¹², dr Janusz Michułowicz¹³, dr Feliks Bocian¹⁴, dr Anna Dobrowolska¹⁵. W związku z likwidacją Zakładu Historii Wychowania oraz Zakładu Psychologii Nauczania, biblioteka otrzymała w darze około 800 woluminów książek ściśle związanych z tematyką prowadzonych tam studiów. W latach 1995–1998 zbiory BWPiPs zasilała także Biblioteka Akademii Medycznej w Katowicach, Biblioteka Naukowa Głównego Instytutu Górnictwa (1995) oraz Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Katowicach (1997)¹⁶.

¹² BOBROWSKA-NOWAK Wanda – pedagog i historyk. Dziekan Wydziału PiPs w latach 1981–1984. Dyrektor Instytutu Pedagogiki i kierownik Katedry Podstaw Pedagogiki i Historii Wychowania.

¹³ MICHUŁOWICZ Janusz – pedagog i filolog rosyjski. Od 1983 roku pracownik Wydziału PiPs UŚ. Założyciel pierwszej w Polsce Pracowni Polskiej Bibliografii Harcerskiej i Skautowej.

¹⁴ BOCIAN Feliks – emerytowany pracownik Wydziału PiPs.

¹⁵ DOBROWOLSKA Anna – były pracownik naukowy Uniwersytetu Śląskiego. Prezes Fundacji Młodzi Twórcy im. Piotra Dobrowolskiego w Katowicach.

¹⁶ *Sprawozdania z działalności Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii za lata 1995–1998.*

Kontakty z innymi ośrodkami akademickimi (także zagranicznymi) – nawiązane pod koniec lat 90. przez pracowników naukowych Wydziału – zaowocowały przekazywaniem bibliotece wydawnictw i materiałów z konferencji ukazujących się w tamtejszych ośrodkach¹⁷. Współpraca w tym zakresie trwa do dnia dzisiejszego.

Tabela 2. Stan księgozbioru BWPiPs (1978–2016)

Rok	Stan księgozbioru na 31 XII	W tym:	
		druki zwarte w wol.	czasopisma w wol.
1978	11 424	10 532	892
1983	32 347	30 724	1 623
1988	53 648	50 697	2 951
1993	56 032	52 391	3 641
1998	62 743	58 789	3 954
2003	69 415	65 064	4 351
2007	69 443	64 867	4 576
2013	84 590	79 634	4 956
2015	84 185*	79 127*	5 058
2016	82 994*	77 892*	5 102

* Różnica w wielkości księgozbioru spowodowana przeprowadzoną w 2015–2016 r. selekcją.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności biblioteki.

Katalogi

Podstawowym źródłem informacji o zbiorach bibliotecznych są katalogi. Jako pierwszy w BWPiPs powstał kartkowy katalog alfabetyczny szeregujący opisy według nazw osobowych (autor, redaktor, tłumacz), nazw korporacyjnych (instytucji, organizacji) i tytułów. Utworzono dwa katalogi alfabetyczne: katalog główny i katalog czytelní. Główny katalog, mieszczący się przy wypożyczalni, obejmował wszystkie druki zwarte jakimi dysponowała biblioteka. Drugi, utworzony na potrzeby czytelní, zawierał informacje o księgozborze, z którego można było skorzystać tylko

¹⁷ Między innymi: Kolegium Nauczycielskie w Bytomiu, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie, Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum” w Krakowie, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie, Psychologisches Institut Universität Heidelberg w Niemczech, Ostravská univerzita w Ostrawie, Katoľická univerzita v Ružomberku.

na miejscu. Podzielony on został na dwie części. Jedna obejmowała wydawnictwa zwarte, druga – czasopisma polskie i zagraniczne. Wraz z powstaniem czytelni założono także niezbędny dla bibliotekarzy katalog topograficzny, który jest wykorzystywany i uzupełniany do dziś.

Drugim katalogiem kartkowym jest katalog rzeczowy. Praca nad jego powstaniem rozpoczęła się z chwilą utworzenia biblioteki. W katalogu tym opisy szeregowane były nie wg Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej (jak w innych bibliotekach), ale zgodnie z sugestią studentów i pracowników naukowych Wydziału według dziedzin wiedzy powiązanymi z kierunkami studiów (psychologia, pedagogika i nauki interdyscyplinarne). Utworzono kilka działów głównych, które następnie podzielono na szereg poddziałów. Katalog prowadził od zagadnień ogólnych do bardziej szczegółowych; był wielokrotnie rozbudowywany i zmieniany wraz z rozwojem dyscyplin naukowych.

Pod koniec lat 80. powstał także katalog wydawnictw ciągłych nieregularnych oraz katalog serii wydawniczych. Pierwszy uszeregowany został według nazw uczelni wyższych, a w ich ramach według tytułów wydawnictw ciągłych. Drugi zawierał wykaz pozycji ukazujących się na rynku księgarskim w seriach wydawniczych.

Wraz z wkroczeniem komputeryzacji stopniowo rezygnowano z katalogów kartkowych na rzecz katalogu komputerowego OPAC¹⁸. Prowadzenie jednocześnie katalogu kartkowego i komputerowego zbyt obciążało pracowników. Chcąc jak najprędzej przystąpić do pełnej komputeryzacji, pracownicy musieli skupić się przede wszystkim na jak najszybszym uzupełnieniu katalogu elektronicznego. Dlatego też w lutym 2009 roku przestano prowadzić i uzupełniać główny katalog alfabetyczny, a w październiku 2010 roku zamknięto katalog czytelni druków zwartych. Najdłużej, bo jeszcze przez dwa lata, prowadzony był katalog kartkowy czasopism polskich i zagranicznych. Związane to było z wprowadzaniem i opracowywaniem w systemie PROLIB¹⁹ czasopism będących na stanie biblioteki. W momencie opracowania większości czasopism i on przestał być uaktualniany.

Przystąpienie biblioteki do zintegrowanego systemu biblioteczno-informacyjnego PROLIB całkowicie zmieniło sposób jej pracy. Istotą tej bazy jest jej współtworzenie przez wszystkie biblioteki znajdujące się w systemie, a to pociągało za sobą nowy sposób opracowania księgozbioru. Pracownicy musieli przejść szereg szkoleń umożliwiających im zapoznanie się z nowym

¹⁸ OPAC – *Online Public Access Catalog* – publicznie dostępny przez Internet katalog zbiorów biblioteki lub grupy bibliotek.

¹⁹ Kompleksowy System Zarządzania Biblioteką PROLIB jest zintegrowanym, profesjonalnym oprogramowaniem pozwalającym na pełną automatyzację procesów bibliecznych związanych z gromadzeniem, opracowaniem, wyszukiwaniem i udostępnianiem dokumentów, zapewniającym kontrolę wypożyczeni, czytelników i zbiorów, a także umożliwiającym bibliotece udostępnianie własnych katalogów.

systemem i możliwościami jakie on daje. W BWPiPs, oprócz wprowadzania do katalogu komputerowego nowych nabytków, rozpoczęto prawie jednocześnie proces retrospektywnego katalogowania zbiorów. Dzięki temu na dzień dzisiejszy prawie 99% zbiorów druków zwartych jest opracowanych.

Przystąpienie do współpracy przy tworzeniu katalogu centralnego NUKAT spowodowało kolejny cykl szkoleń pracowników naszej biblioteki z opracowania zbiorów w formacie MARC.

Obecnie za pośrednictwem Internetu poprzez katalog OPAC (<http://opac.ciniba.edu.pl>) użytkownicy mają wygodny dostęp do informacji o zbiorach, nie tylko naszej biblioteki, ale całej sieci bibliotecznej UŚ jak i możliwość zdalnego ich zamawiania.

Udostępnianie zbiorów

Każda organizacja działa w pewnym otoczeniu i musi rozumieć jego podstawowe elementy. Wymagania stawiane organizacjom stale rosną. Dzieje się tak, gdyż rosną wymagania rynku, zmieniają się elementy otoczenia, technologie i środki komunikowania się²⁰. Na zmiany w funkcjonowaniu biblioteki jako organizacji mają wpływ: rosnąca liczba użytkowników, nowe kierunki i formy dydaktyki, zmiany technologiczne i współpraca z innymi bibliotekami. Ponieważ biblioteki uczelniane powinny swoją działalnością wspierać procesy naukowe, badawcze i edukacyjne w macierzystych uczelniach, za pierwszoplanowe zadania należy uznać zapewnienie pracownikom i studentom dostępu do aktualnych, wartościowych i kompletnych źródeł informacji naukowej²¹.

Śledząc historię BWPiPs można wyraźnie zauważyć zmiany w jej funkcjonowaniu. Wraz z rozwojem Wydziału, zmieniały się godziny otwarcia biblioteki i sposób udostępniania księgozbioru. Zbiory od samego początku udostępniane były całej społeczności Uniwersytetu Śląskiego, ale godziny otwarcia i sposób ich udostępniania, biblioteka dostosowywała do potrzeb jednostki przy której funkcjonuje.

W początkowym etapie swej działalności BWPiPs działała na zasadzie czytelni w godzinach od 9⁰⁰ do 17⁰⁰, dopiero później (najprawdopodobniej pod koniec 1979 roku) uruchomiono wypożyczalnię²², która działała od poniedziałku do piątku w godzinach 10⁰⁰–14⁰⁰. Dla studentów studiów zaocznych biblioteka pełniła dyżury także w soboty, w godzinach 12⁰⁰–17⁰⁰. W 1991 roku, po zmianach w siatce studiów zaocznych, biblioteka w dni powszednie przedłużyła godziny otwarcia wypożyczalni do 15⁰⁰, a w soboty dyżurowała między 9⁰⁰–15⁰⁰.

²⁰ R.W. GRIFFIN: *Podstawy zarządzania organizacjami...*, s. 100–132.

²¹ A. ZAWADA: *O promocji biblioteki*. „Biuletyn EBIB” 2002, nr 3 (32). <http://www.ebib.pl/2002/32/zawada.php> [dostęp: 11.04.2017].

²² Brak dokładnych danych.

Rok 1993 przyniósł kolejne zmiany w funkcjonowaniu biblioteki. Uruchomienie nowych kierunków studiów automatycznie pociągnęło za sobą zwiększenie liczby użytkowników biblioteki. Mimo trudnej sytuacji kadrowej, w porozumieniu z władzami Wydziału, podjęto decyzję o dyżurach także w niedziele (9⁰⁰–15⁰⁰). Był to ogromny wysiłek dla całego personelu, który w latach 90. uzupełniał edukację o zaoczne studia bibliotekoznawcze (trzy pracownice biblioteki). Praca w soboty i niedziele obciążała tym samym pozostały personel, który aby podołać nowym wyzwaniom, pracował często 7 dni w tygodniu. Dopiero po wprowadzeniu nowelizacji *Kodeksu Pracy* w 2001 roku biblioteka zrezygnowała z dyżurów niedzielnych.

Kolejne lata to dalsze zmiany organizacyjne i dostosowywanie pracy do potrzeb społeczności akademickiej. Dzisiaj biblioteka pracuje sześć dni w tygodniu (od poniedziałku do soboty). Dla studentów zaocznych i wieczorowych uruchomiono dodatkowe dyżury popołudniowe, przedłużając pracę wypożyczalni we wtorek do 18⁰⁰ a w środy do 17⁰⁰.

Przedstawiając działalność BWPiPs należałoby również wspomnieć o inicjatywie jaka wyszła ze strony jej pracowników. Pod koniec 1980 roku, mając na względzie zapewnienie czytelnikom lepszego dostępu do zbiorów, utworzony został tzw. księgozbiór nocny. Wyodrębniono zbiór około 200 pozycji druków zwartych, głównie podręczników, które umieszczono w wypożyczalni. Początkowo książki układane były w porządku alfabetycznym. Wraz z szybkim rozwojem zbioru wystąpiła konieczność jego reorganizacji i w 1987 roku, aby usprawnić obsługę czytelników, wprowadzono układ numeryczny. Każda książka oprócz sygnatury otrzymywała dodatkowy numer, który określał jego pozycję na półce. Przyśpieszyło to zdecydowanie obsługę czytelników i zmniejszyło kolejki do wypożyczalni. Pozycje z tego księgozbioru wypożyczane były na jedną noc lub weekend. Dzięki temu większa liczba osób mogła skorzystać z najbardziej poczytnych tytułów. Często były to jedyne dostępne jeszcze w bibliotece pozycje. Księgozbiór ten cieszył się bardzo dużą popularnością i zainteresowaniem także wśród studentów innych wydziałów. Księgozbiór nocny działał do momentu wdrożenia w bibliotece systemu bibliotecznego-informacyjnego PROLIB, który uniemożliwiał wyodrębnienie go w katalogu elektronicznym²³.

W porównaniu z innymi bibliotekami wydziałowymi o zbliżonej liczbie czytelników i księgozbioru, BWPiPs zawsze miała niedobory etatowe; mimo to starała się spełniać oczekiwania jej użytkowników i jednostki przy której działa. Wyrazem tego była również prowadzona przez bibliotekę w latach 1985–1992 sprzedaż książek Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego. W porozumieniu z Wydawnictwem UŚ i władzami Wydziału, w wyodrębnionym do tego celu pomieszczeniu, umieszczono książki pracowników naszej uczelni i rozprowadzano je wśród studentów

²³ W momencie likwidacji „księgozbioru nocnego” liczył on około 1 200 pozycji.

tak studiów dziennych jak i zaocznych²⁴. Działalność ta była prowadzona przez bibliotekę społecznie.

W styczniu 1996 roku biblioteka zobowiązała się również do przejęcia z dziekanatów WPiPs, prac magisterskich studiów dziennych i zaocznych za lata 1980–1995. Wszystkie prace (ok. 8 000 jednostek) zostały uporządkowane, odpowiednio opisane i skatalogowane. Ustawione zostały w dwóch pomieszczeniach przekazanych na ten cel przez Wydział. Powstały trzy katalogi z podziałem na studiaienne i zaoczne z pedagogiki i psychologii. Dzisiaj biblioteka opracowuje na bieżąco spływające z dziekanatów akta studenckie wraz z pracami absolwentów, a także sukcesywnie zajmuje się ich przekazywaniem do Archiwum Uczelni. Studenci mają możliwość wglądu do tych prac w czytelni biblioteki, zgodnie z regulaminem obowiązującym w archiwum uczelnianym.

Z księgozbioru BWPiPs korzysta cała społeczność akademicka, zarówno pracownicy i studenci studiów dziennych, wieczorowych, zaocznych i podyplomowych naszego Wydziału, jak i innych wydziałów Uniwersytetu, mający zajęcia fakultatywne z pedagogiki i psychologii. BWPiPs nie wypożycza na zewnątrz zbiorów osobom spoza Uniwersytetu; czytelnicy ci mogą korzystać z zasobów biblioteki wyłącznie w czytelni. Często jej użytkownikami są np. absolwenci Wydziału, szukający nowości i pozycji związanych tematycznie z ich pracą zawodową, a także studenci innych uczelni wyższych np.: Kolegium Nauczycielskiego w Bytomiu, Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. J. Korczaka w Warszawie. Oddział w Katowicach, Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im. gen. J. Ziętki, Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Kardynała A. Hłonda w Mysłowicach, Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej. Studenci tych szkół są częstymi gośćmi biblioteki, a największa ich aktywność przypadła na pierwsze lata działalności tych uczelni, co było związane z brakiem zaplecza bibliotecznego. BWPiPs odwiedzają także lekarze, szukający pozycji z pogranicza medycyny i psychologii, jak i sami psycholodzy chcący skorzystać z najnowszych piśmiennictwa i testów psychologicznych. Niemalą rzeszę stanowią również uczniowie szkół średnich, szukający literatury potrzebnej im do zajęć szkolnych, czy przygotowujący się do matury (z zakresu ekologii, biologii, medycyny), a także rodzice szukający w literaturze rozwiązania problemów wychowawczych (alkoholizm, narkomania, bulimia, anoreksja). Biblioteka jest także w stałym kontakcie z Wypożyczalnią Międzybiblioteczną BUŚ, która często korzysta z naszego księgozbioru, realizując zamówienia czytelników z całej Polski i udostępniając je innym ośrodkom akademickim.

BWPiPS cieszy się dużą popularnością wśród studentów Uczelni. Przez lata systematycznie wzrastała liczba udostępnianych pozycji. Według danych statystycznych zestawianych przez

²⁴ Sprawozdania z działalności Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii za lata 1986–1987.

BUŚ, od 2015 roku biblioteka nasza (w stosunku do pozostałych bibliotek wydziałowych) wypożycza najwięcej książek ²⁵.

Tabela 3. Udostępnianie zbiorów w BWPiPs (1978–2016)

Lata	Wypożyczalnia		Czytelnia	
	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń
1978	1 126	2 884	218	457
1983	2 358	14 642	8 177	40 765
1988	2 918	21 758	br. danych	36 538
1993	2 965	36 358	br. danych	21 886
1998	4 529	84 726	18 372	54 375
2003	4 611	46 265	15 685	71 517
2009	2 911	24 880	11 825	31 471
2014	2 874	45 217	7 045	12 167
2016	3 184	38 962	6 873	6 758

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności biblioteki przekazywanych do GUS²⁶.

Działalność dydaktyczna i informacyjna

Jedną z podstawowych funkcji bibliotek uniwersyteckich jest wspieranie procesu dydaktycznego i tworzenie jego zaplecza. Jednym ze sposobów jest prowadzenie szkoleń bibliotecznych dla studentów. BWPiPs od początku istnienia prowadzi szkolenia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów pierwszych lat studiów. Są one obowiązkowe i kończą się wpisem zaliczenia do indeksu. Ta forma kształcenia jest bardzo ważna dla osób rozpoczynających studia, ponieważ pozwala im zapoznać się z zasobami informacyjnymi uczelni oferowanymi przez bibliotekę. Dodatkowo wprowadzenie użytkowników w świat informacji naukowej wspomaga proces studiowania i pozwala przezwyciężyć tzw. *library anxiety*²⁷. Studenci na zajęciach z przysposobienia zapozna-

²⁵ Sprawozdanie CINIbA z działalności sieci Bibliotek Uniwersytetu Śląskiego za 2015 r. Katowice 2016 (mps)

²⁶ BWPiPs w latach 1998–2003 odnotowała wysokie wskaźniki wypożyczeń i udostępnień; był to przejaw wzmożonego ruchu związanego z koniecznością uzupełnienia wykształcenia przez nauczycieli szkół średnich i podstawowych.

²⁷ „*Library anxiety*” (ang.), czyli obawa związana z korzystaniem z biblioteki (niepokój w bibliotece, lęk przed biblioteką).

wani są z biblioteką, ze specyfiką jej pracy i regulaminem²⁸. Szkolenia biblioteczne odbywają się w tygodniu adaptacyjnym.

Do 2012 roku szkolenia odbywały się w pomieszczeniach biblioteki, co wiązało się z jej zamknięciem. W zależności od tego jak liczne były roczniki studentów, szkolenia trwały od trzech dni do tygodnia. Te niedogodności wywoływały często niezadowolenie studentów starszych lat, którzy skarżyli się na brak dostępu do księgozbioru bibliotecznego. Zajęcia praktyczne uczyły przede wszystkim jak szukać potrzebnych pozycji w katalogach, jak prawidłowo wypisać rewers, omawiały księgozbiór biblioteki. Zajęcia te były bardzo przydatne dla nowo przyjętych studentów (zwłaszcza studiów niestacjonarnych). Poruszanie się po katalogach i wyszukiwanie potrzebnej literatury było niejednokrotnie dla nich problemem, dlatego też prócz jednorazowych szkoleń w październiku, jeśli wymagała tego sytuacja, odbywały się szkolenia indywidualne. Na życzenie przeprowadzane były także szkolenia pracowników naukowych.

Wraz z komputeryzacją biblioteki zmieniała się nie tylko forma szkoleń, ale także sposób ich przeprowadzania. Od kilku lat zajęcia odbywają się w Auli Wydziału im. J. Pietera, dzięki czemu biblioteka jest otwarta dla pozostałej rzeszy użytkowników. Do zajęć wykorzystuje się możliwości jakie daje Internet. Pracownicy BWPiPS uczą poruszania się po źródłach informacji, omawiają katalog OPAC, przedstawiają bazy dostępne na Uczelni. Podczas szkolenia zaznajamiają także studentów z możliwościami jakimi dysponuje biblioteka macierzysta. Przedstawiają własną stronę internetową (<http://www.wpips.us.edu.pl/biblioteka>), w której znajdują się informacje dotyczące zasobów biblioteki i jej działalności. Na stronie tej znajdują się najistotniejsze informacje: godziny otwarcia, adresy, regulamin, przydatne linki. Tu umieszczane są informacje dotyczące zmian godzin pracy czytelnii, wypożyczalni czy szkoleń, tak aby czytelnik mógł w dogodnym dla siebie terminie zaplanować wizytę w bibliotece. Podczas zajęć zachęca się także studentów do zapoznania z kursem e-learningowym *Przysposobienie biblioteczne* (dostępnym na stronie CINIb-y), który zawiera ogólne informacje o systemie biblioteczno-informacyjnym, a także materiały multimedialne i filmy instruktażowe.

Od samego początku swej działalności BWPiPs starała się być otwarta na potrzeby środowiska pozauczelnianego. W ramach integracji biblioteki z otoczeniem, pod koniec lat 90. BWPiPs podjęła współpracę ze Szkołą Podstawową nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi im. T. Kościuszki w Katowicach. Kilkakrotnie gościła uczniów tej szkoły. Dzieci były żywo zainteresowane pracą biblioteki, dla większości był to ich pierwszy z nią kontakt. Uczniowie mogli zapoznać się ze specyfiką pracy wszystkich agend, zwiedzić magazyny biblioteczne i budynek Wydziału. Biblioteka

²⁸ *Regulamin wewnętrzny Biblioteki Wydziału PiPs*. http://www.wpips.us.edu.pl/biblioteka.php?s=biblioteka/biblioteka_regulamin [dostęp: 29.05.2017].

przyjmowała także na praktyki uczniów i studentów Pomaturalnego Studium Bibliotekarskiego w Chorzowie oraz Policealnego Studium Zawodowego. W naszych progach gościły także studentki studiów dziennych kierunku Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa Uniwersytetu Śląskiego. Miesięczne praktyki umożliwiały im połączenie zdobytej wiedzy teoretycznej z praktyką. W bibliotece mogli po raz pierwszy zapoznać się z arkanami zawodu bibliotekarza.

Wszystkie biblioteki, a zwłaszcza biblioteki naukowe, oprócz funkcji dydaktycznej pełnią także funkcję informacyjną. Działalność informacyjna bibliotek ma ogromne znaczenie zwłaszcza w kontekście włączenia się tych instytucji do działań edukacyjnych, szczególnie przyczynia się do tworzenia społeczeństwa wiedzy, gdzie znaczenie usług informacyjnych bardzo wzrosło. Rozszerzył się ich zakres i zasięg oraz powstały nowe formy i narzędzia pracy. Dzisiejsze czasy sprawiają, że nowoczesna biblioteka to centrum medialne, posiadające różnorodne zbiory w wersji tradycyjnej i elektronicznej. Sprzęt techniczny umożliwiający szybkie dotarcie do wyszukiwanej informacji, daje możliwość korzystania nie tylko z katalogów komputerowych, ale także dostęp do elektronicznych narzędzi takich jak bazy danych czy wyszukiwarki naukowe. Dzisiejszy użytkownik może – praktycznie bez konieczności wychodzenia z domu – korzystać z zasobów BWPiPs: zamawiać i prolongować książki, korzystać z dostępu do różnorodnych źródeł elektronicznych – baz danych, czasopism pełnotekstowych, wyszukiwarek.

Nasza biblioteka, w celu zapewnienia czytelnikom jak najlepszego warsztatu naukowego oprócz dostępu do wszelkich źródeł jakie posiadają biblioteki działające w systemie biblioteczno-informacyjnym, posiada dodatkowo dostęp do trzech baz psychologicznych: PsycARTICLES, PsycINFO, PsycTESTS. Wszystkie te bazy są dostępne tylko na Wydziale Pedagogiki i Psychologii poprzez platformę EBSCOhost.

Bazy te wykorzystywane są nie tylko przez studentów naszego Wydziału, ale także studentów innych uczelni niepublicznych, które nie posiadają tak rozbudowanego zaplecza naukowego.

Do 2013 roku biblioteka posiadała także dostęp do baz PsycCritiques i PsycExtra. Pierwsza zawierała pełnotekstowe recenzje aktualnych książek naukowych i fachowych z zakresu psychologii. Druga (PsycExtra) była bibliograficznym i pełnotekstowym uzupełnieniem dla naukowej bazy PsycInfo. Obejmowała raporty badawcze, rządowe, materiały konferencyjne, czasopisma popularno-naukowe i wiele innych.

Od 1997 roku BWPiPs czynnie włączyła się także w prace nad tworzeniem „Bibliografii Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego”. Baza ta rejestruje nie tylko wydawnictwa zwarte i artykuły w czasopismach, ale także referaty, wstępy, recenzje itp. Początkowo zajmowała się tym tylko jedna osoba. W 2014 roku w celu jak najszybszego wprowadzenia danych do bazy, przeszkolono kolejną osobę. Dzięki temu na bieżąco jest wprowadzany afiliowany dorobek pracowników Wydziału, z jednoczesnym uzupełnianiem rekordów z lat poprzednich. Pracownicy bibliote-

ki sporządzili także listę cytowań z bazy Web of Science za lata 2009–2012 dla 200 pracowników Wydziału Pedagogiki i Psychologii. W ten sposób BWPIPs przyczynia się aktywnie do popularyzacji osiągnięć pracowników naszej Uczelni także poza jej murami.

Wystawy

Biblioteka, będąc integralną częścią Wydziału, nie tylko uczestniczyła, ale także w miarę swoich możliwości inicjowała działania na rzecz promowania jednostki macierzystej. Przykładem tego były m.in. organizowane przez wiele lat na terenie Biblioteki wystawy malarstwa i grafiki studentów studiów dziennych, a później także studentów Trzeciego Wieku. Zajęcia z plastyki, jakie odbywały się w latach 80. i 90. na naszym Wydziale, prowadzone były przez artystę plastyka Franciszka Kłaka. To właśnie dzięki niemu najładniejsze prace trafiały na ściany czytelni i upiększały jej wnętrze. W bibliotece zachowało się do dzisiaj tylko kilka obrazów i grafik.

W 1985 roku przygotowano wystawę prac naukowych „Nowoczesne metody nauczania początkowego i przedszkolnego”. Wystawę zorganizowano z okazji wizytacji przedstawicieli Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na naszym Wydziale.

Dnia 17 grudnia 2004 roku, z okazji uroczystego otwarcia Auli Wydziału i nadania jej im. Profesora Józefa Pietera²⁹, biblioteka zorganizowała wystawę dorobku naukowego Profesora. W kilku gablotach zgromadzony został dorobek Profesora. Twórczość naukowa J. Pietera obejmuje ponad 200 publikacji oraz 15 prac w rękopisie. Ponieważ nie wszystkie pozycje były w posiadaniu biblioteki, brakujące egzemplarze wypożyczono z zaprzyjaźnionych instytucji. W uroczystości wzięły udział władze Uczelni oraz zaproszeni na tę okazję goście: członkowie rodziny Profesora – córka Ewa Pieter-Kania oraz syn Jacek, dyplomaci z Republiki Czech i Republiki Słowacji, przedstawiciele uczelni założycielskich czasopisma „The New Educational Review” z Uniwersytetu Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy i Uniwersytetu Ostrawskiego. W uroczystości wzięli także udział przedstawiciele Uniwersytetu Konstantina Filozofa w Nitrze oraz Uniwersytetu Karola w Pradze, a także przedstawiciele Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ.

Dnia 21 grudnia 2007 odbyła się konferencja naukowa nt: „Funkcjonowania czasopism naukowych »Chowanna« i »The New Educational Review« na polskim i międzynarodowym ryn-

²⁹ Prof. zw. dr hab. Józef Pieter – psycholog, historyk psychologii, filozof, naukoznawca, pedagog. Nauczyciel akademicki kilku uczelni, Rektor Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach. Współtwórca Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach. Główny kierunek jego pracy naukowej dotyczył poznania człowieka jako istoty społecznej. Jako psychologa interesowało go szczególnie powstawanie zagadnień filozoficznych w rozwoju psychicznym. Wpracował koncepcję jednolitego kształcenia nauczycieli, a także koncepcję kształcenia psychologów. Zob. *Słownik psychologów polskich*. Red. E. KONSAREWICZ, T. RZĘPA, R. STACHOWSKI. Poznań 1992, s. 166–168.

ku wydawniczym”, połączona z wystawą, w której biblioteka wzięła aktywny udział. Czasopismo „Chowanna” jest jednym z najstarszych czasopism w zbiorach BWPiPs. Pismo zostało powołane do życia w roku 1929 przez założycieli i pracowników Instytutu Pedagogicznego w Katowicach. Jako organ wydawniczy Instytutu „Chowanna” miała stanowić symbol polskości i pełnić w regionie śląskim funkcję krzewiciela i popularyzatora polskiej kultury pedagogicznej, a jednocześnie miała świadczyć o żywotności polskich tradycji wychowania. Jako biuletyn naukowy wpisany jest na listę czasopism punktowanych w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych³⁰.

Czasopismo „The New Educational Review” to czasopismo pedagogiczne o zasięgu międzynarodowym założone w 2003 roku przez trzy uniwersytety: Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy (Słowacja), Uniwersytet Ostrawski w Ostrawie (Czechy) oraz Uniwersytet Śląski w Katowicach. Czasopismo to jest indeksowane w wielu bazach czasopism, zostało wpisane na Thomson Reuters Master Journal List w Filadelfii. Periodyk stał się międzynarodowym forum prezentacji wyników badań empirycznych oraz analiz teoretycznych z zakresu nauk o wychowaniu oraz psychologii kształcenia i socjologii wychowania³¹.

Biblioteka prowadzi też na bieżąco wystawę prac pracowników naukowych Wydziału. W specjalnie przygotowanej gablocie przy sali Rady Wydziału, umieszczane są wszystkie nowości. Książki te pozyskiwane są bezpośrednio od autorów, którzy zainteresowani są promocją swojego dorobku, z Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego, które przesyła darmowy egzemplarz, albo z dokonywanego przez bibliotekę zakupu.

Zakończenie

Możliwości, jakimi dysponują teraz biblioteki, rozszerzyły automatycznie oczekiwania użytkowników w stosunku do usług biblioteczno-informacyjnych. Biblioteka jako instytucja usługowa musi cały czas dostosowywać się do nowych potrzeb i możliwości jakie dają nowe technologie. Misją dzisiejszych bibliotek jest wychodzenie naprzeciw zainteresowaniom i potrzebom informacyjnym użytkowników. Dzisiejszy użytkownik to nie typowy „mól książkowy” przemierzający zakamarki pomieszczeń bibliotecznych, ale użytkownik zainteresowany dostępem do zasobów bibliotecznych, także poza godzinami jej otwarcia. Stał się co prawda bardziej anonimowy, ale jednocześnie jest użytkownikiem bardziej samodzielnym i wymagającym. To nie tylko bierny odbiorca, ale także aktywny uczestnik procesu informacyjnego.

³⁰ A. BUDNIAK: *Czasopismo pedagogiczne „Chowanna” (1929–1997)*. Katowice 1999, s. 8.

³¹ S. JUSZCZYK: „The New Educational Review” czyli o procesie umiędzynarodowienia polskiego naukowego periodyku pedagogicznego. „Ruch Pedagogiczny” 2012, nr 4 s. 187–192.

Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii jest integralną częścią Uczelni i jako taka pracuje na wizerunek tak macierzystego Wydziału jak i naszej *Alma Mater*. Śledząc historię biblioteki wyraźnie widać jak zmieniała swoje oblicze i jak dostosowywała swoją pracę do potrzeb zmieniającego się społeczeństwa. Z biblioteki tradycyjnej powoli przekształciła się w bibliotekę cyfrową wykraczającą już poza swoje mury. Jakie czeka ją jutro? Czas pokaże.

Bibliografia

- BUDNIAK A.: *Czasopismo pedagogiczne „Chowanna” (1929–1997)*. Katowice 1999.
- GRIFFIN R.W.: *Podstawy zarządzania organizacjami*. Przekł. M. RUSIŃSKI. Warszawa 1998.
- JUSZCZYK S.: „*The New Educational Review*” czyli o procesie umiędzynarodowienia polskiego naukowego periodyku pedagogicznego. „*Ruch Pedagogiczny*” 2012, nr 4, s. 187–193.
- KOT H.: *Biblioteka Główna. W: 10 lat Uniwersytetu Śląskiego. 1968–1978*. [Red. meryt. J. KANTYKA, przy współpr. A. LUBAŚ]. Katowice 1978.
- KWIECIEŃ A., WARZĄCHOWSKA B.: *Alfabetyczny spis pracowników bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 1968–2007*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008.
- Słownik psychologów polskich*. Red. E. KONSAREWICZ, T. RZEPĄ, R. STACHOWSKI. Poznań 1992.
- STASIAK P.: *Biblioteka Główna. W: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Katowicach. 1950–1968*. [Red. A. JAROSZ, A. JENDRYSIK]. Katowice 1971, s. 235–240.
- Statut Uniwersytetu Śląskiego uchwalony przez Senat Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w dniu 24 stycznia 2012 r.* <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/prawo/obw2017033000.pdf> [dostęp: 11.04.2017].
- ZAWADA A.: *O promocji biblioteki*. „*Biuletyn EBIB*” 2002, nr 3 (32). <http://www.ebib.pl/2002/32/zawada.php> [dostęp: 11.04.2017].

Streszczenie

Artykuł jest próbą podsumowania czterdziestoletniej działalności Biblioteki Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego. Celem artykułu była chęć przybliżenia historii biblioteki, jej specyfiki i zasad funkcjonowania. Opisano kolejne etapy jej rozwoju i zmiany jakim podlegała w poszczególnych dekadach działalności. Pokazano jej transformację z biblioteki tradycyjnej w bibliotekę wychodzącą naprzeciw potrzebom społeczeństwa informacyjnego.

Słowa kluczowe:

Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego, historia biblioteki, księgozbiór, działalność, personel